

Še daljji pripomočki temu so spominski dnevi naših slavnih pradedov. Take dni naj učitelj otrokom natanko razlaga, kaj se oni dan praznuje, da dobé o slavljenji prave pojme.

Tudi veliko pripomorejo k vzbujanju udanosti do presvetlega cesarja domovinske pesmi, poezije in primerne zgodovinske povesti. Vsébina naj se otrokom temeljito razlaga, predavanje naj bode prosto, kratko, jedrnato in čisto. Večkrat naj se v ta namenu tudi kaj primernega deklamuje.

Slednjič je opomniti tudi še drugih primernih momentov, kakor: 25letnega vladanja (1873.), — srebrne poroke (1879.), 600letnice združenja Kranjske z Avstrijo (1883.); dalje rojstnega dné (18. avgusta), dan godu presvetlega vladarja (4. oktobra) in cesaričnega (19. novembra).

Najlepša prilika pa se ponuja vsakemu učitelju sedaj k praznovanju 40letnega vladanja našega presvetlega cesarja. Ako tako in jednako ravná učitelj sè svojo mu v pouk izročeno mladino, ako je sam prešinjem z ljubeznijo do domovine svoje in udan iz vsega srca vladarju, ne bode mu težko tudi svoje otroke napeljevati k enakej ljubezni in udanosti do domovine in cesarja; gotovo bode tudi mladina, kadar odraste in ko jo bode klicala dolžnost v nabor, veselo stopila v vojaški stan, v bedi poprijela krepko za orožje ter z navdušenjem branila se zoper pretečega sovražnika klicaje:

„Mi ti zdaj prisegujemo,
Da za-te radi žrtvujemo
Blagó in kri.
Če vstane kje vihar srdit,
Le naj hrumi, le naj besni,
Rešilni meč, branilni ščit
Ti bomo mi!“

Domača vzgoja.

Prva in najpoglavitejša vzgoja otrok je domača ali družinska vzgoja, to je vpliv, ne samo starišev na otroško nprav, temveč vsega oobja, kar ga je v domači hiši. Glavna vzgojitelja domá sta oče in mati. Kako žalostno je videti siroto pri tujih, neskrbnih ljudeh! Kdo naj jej bode oče? — Kdo mati? — Rés, pomilovanja vredno táko dete, moralo bi se kasneje v šoli vse drugače vzgojevati, nego pa užé v družini dobro vzgojena deca. Najvažnejša je tedaj domača vzgoja. Užé v starih časih so ljudje to vedeli, ker so puščali otroke do sedmega leta v družini. Prve vzgojiteljice bile so jim matere, ali tudi dojnice. Zato so i morali otroci najbolj spoštovati svoje stariše.

Dandanes je veljava in strogost pri očetu, ljubezen in miloba ter najbližnja, tedaj prva vzgoja pri materi. Če tudi je to splošno ločeno drugo od drugega, vendar naj se družite veljavnost z ljubeznijo in strogost z milobo. — Mati je, katera čestokrat z otrokom občuje, ga vadi hoditi, prve besede izgovarjati itd. Včasih jej pomaga pri tem poslu pestunja, ako jo ima. Se vé, da so i tù izjeme, kakor povsodi, da se vse to delo prepusti postrežkinji ali kakovi drugi osobi, ne gledé na to, ako ta zná vzgojevati in kakó vzgojuje. V tem se marsikatera mati jako pregreší, ako še, mogoče zaradi drugega posla, vso vzgojo otrokovo prepusti poslom, ki jih ne pozná. Taki stariši pozabijo dolžnosti, katere užé narava sama zahteva, in katere jim je Bog v srce vsadil. — Kje je materina in očetova vzgoja pri otrocih v sirotišnicah in kje pri onih v rešilnicah?

Otroku mora biti dom in družinska vzgoja, svet in njega vzgoja v manjši meri, da si prilastí raznih lepih čednosti, mnogo neznanih besed, pojmov itd. Saj to se pri malem otroku najlažje doseže, ker se človek po izkušnji v prvih treh letih več naučí, ko v treh akademičnih. Tedaj mora družinska vzgoja toliko vplivati na otroka, da si pridobi obilo znanosti in ročnosti. Vpliv na otroka ima v prvi mladosti vsa njegova bližnja okolica, vsa bitstva, s katerimi v dotiko pride. Na deželi je i prav zato dete drugače vzgojeno, kakor v mestu. Ko na pr. po mestih mnogoteri otrok, poljskih pridelkov in dr. ne pozná, znano je to kmetskemu otroku, in ko slednji ne pozná na pr. toliko raznih rokodelcev in stanov, ki so v mestih, je to prvemu lahko znano itd. Zopet drugačna je vzgoja bogatih in revnih otrók, kakor tudi vzgoja za svoje otroke skrbnih in nebriznih starišev. Mnogo bi se dalo o tem govoriti, a naj bo tù le splošno nekaj o družinski vzgoji omenjeno.

Družinska vzgoja ali vzgoja otrók v družini je tedaj tolike veljave, da — smelo trdim — najbolj vpliva na kasnejše življenje človeško. Dete se mora vaditi ubogljivosti, pokornosti, delavnosti, varčnosti ali štedljivosti in družih lepih čednosti užé od starišev, od domače družine, da bo i táko. Res je, da se kasneje marsikateri v slabi tovaršiji spridi, vender mu doné vedno materine besede in njeni dobri nauki na uho, ko je prej mnogokrat slišal, kaj je prav, kaj ni prav. Vest ga morí v kasnejših letih, zakaj ni slušal koristnih opominov skrbnih starišev, in še pride marsikateri sprijenec na pravo pot. Zato tudi otroci v vsem posnemajo svoje stariše, in resničen je pregovor: „Jabolko ne pade daleč od jablana“. Stariši ne smejo gojiti prepira, slabih vzgledov in družih za vzgojo otrók škodljivih strasti in nečednosti. Ako bi se ravno kedaj kaj naopačnega imelo dogoditi, naj se stori to prikrito. Otrok ne sme o tem nič vedeti, dà, še celó slutiti ne sme.

Kako naopačno je pa nekoč, posebno na deželi, da se družina pogovarja med seboj, kakor da bili sami odrasli pametni ljudje, ne mislé, da imajo znabiti kópo otrók v družini. Spominjam se besed, katere je najpametnejši čestokrat izustil, ako je hotel včasih kaj povedati, kar ne bi bilo za nas (otroke), če smo bili pričujoči, — in to so bile besede: „Poglej, kakó je oblačno, dežvalo in gromelo bo!“ — Kmalu se je pogovor na druge reči zasukal. Je pa i dandanes takó? — Žalibog, da se tako redki slučaji nahajajo v sedanjem času, ko bi odrasli pazili na besede govoreče vpričo otrók; zato užé hočejo včasih otroci več vedeti, ko pa odrasli ljudje. Koliko veselje bi največ vsakega presenetilo, ako bi se povsod prav vzgojalo. Zato se mora dete versko prav vzgojevati, da bode táko, kakeršno si želimo. Koliko veljá pa človek brez vere? Otroke vzgojajo prvič stariši ali njih nameštniki, potem pa bratje, sestre, hlapci, dekle i. dr. Ker je pglavitna skrb otroške vzgoje starišem prepuščena, zato je tudi le njim v pregreho šteto, ako otroci niso dobri, ali niso prav vzgojeni. In prav govori naš slavni pedagog, ranjki škof A. M. Slomšek, ko pravi, „da prvi naglavni greh naših šol so stariši, kateri se le na šolo zanašajo in otroke domá v božjem strahu utemeljiti zamudé. Kar mati pri otroku zamudí, se teško kdaj popravi; česar oče nad detetom ne stori, šola tudi ne izvabi. Roditelji se zanašajo na učitelje, učitelji pa na stariše in deca ostanejo surovina“. —

Da bodo bratje in sestre mlajšim le v dober vzgled, za to imajo skrbeti stariši, kateri naj prve, kakor zadnje otroke prav poučujejo, prav vzgojujejo, in gotovo ne bodo starejši mlajšim na kvaro. Težavnejše se vé da je to pri poslih. Dojnice, pestunje, dekle, hlapce, pastirje in druge ne moreš tako naglo spoznati; ne veš kakšna je njihova nprav, kakó so vzgojeni. Kako lahko se zgodí, da ti tù v kratkem času posel pokvari dete, ne vedé, kakó. Ako mu (detetu) nagaja, mu kake reči neče takoj dati in ga tako najprej vjezi, privaja ga nečednosti, jeze. Če ga učí povedati o kakej reči drugače, kakor se je

zgodilo, privaja otroka, da laže. Mnogo je takih vzgledov, katerih se ima družinska vzgoja ogibati. Učitelj naj pozneje skrbi, da šolska vzgoja podpira domačo vzgojo in da se družinska vzgoja s šolsko združuje.

Zdravko.

Knjiga Slovenska.

Delež svoj o védi staroslovenski imajo tudi Slovaci; po rojstvu svojem na pr. vže Dobrovský, posebej Šafařík, Kolár, Hattala, pa novejši nekteri le gledé vzajemnosti, nekteri po svojih jezikoslovnih preiskavah in drugih bukvah p. L. Štur, J. Holly (Cyrillo-Methodiada), J. Palarik, J. Hurban, M. Hodža, J. Viktorin itd.

Mej Poljaki slovijo novejši čas vzlasti učenj profesorji na vseučilišču Varšavskem. K temu pripomogel je prej deloma Samuel Bogomil Linde (r. 1771, u. 1847) v jezikoslovju po slovníku svojem (I. 1807—1814; II. 1854—1861); v pravoznanstvu Vaclav Aleksander Maciejowski (r. 1793, u. 1883); po slovnici A. Malecki; po raznih spisih Vik. Makušev (r. 1838, u. 1883). — P. Čarkovskij (Opyty slavjanskago slovoproizvodstva. Varšava 1873); M. Kolosov (Staroslavjanskaja grammatika učebnik dlja gimnazij. Varšava 1875); A. Budilovič (Grammatika, Sbornik jubilejnij Methodievskij itd.), sloveči O. Pervolf, profesor v Varšavi (Vid. Archiv) itd. itd.

§. 41.

Najdaljšo zgodovino svojo ima staroslovenščina na Ruskem, vzlasti po rabi cerkovni. Vže v preteklem stoletju so spoznali njeno važnost ter jeli jo razlagovati v zvezi z jezikom narodovim pa književnim. Tako je na pr. Aleks. Semenovič Šiškov (r. 1754, u. 1840), vnet za slovanski cerkovni jezik (po Hanki), deloval na to, da so se napravile zanj stolice na univerzah v Petrogradu, Moskvi, Charkovu itd. Štep. Petrovič Ševyrev (r. 1806, u. 1864) je s Pogodinom preložil na ruski jezik Dobrovskega Institutiones itd. Sploh so spredvideli, da se književni jezik ruski brez staroslovenskega ne da prav pojasnovati: „Etimologija ruskago jazyka ne možetü byti izučaema osnovatelino bezü izučenija etimologii drevne-cerkovnoslavjanskoj etc.“ —

V ta namen je ruska vlada vstanovila mnogo učilišč, in da bi spoznali druge Slovane, vzlasti južne in zapadne, dajala je sposobnim profesorjem velike podpore, in ti so potujoči po slovanskem svetu opazovali in popisovali ga nekteri v jezikoslovnem, drugi v zgodovinskem, tretji v narodopisnem oziru itd. Vstanovila je lastni akademični grad za to vedo, magisterium slovanske literature, ktera z literaturo rusko čini doktorat slovanskoruske filologije. V teh vedah so poslednji čas poslavili se Preiss, Grigorovič, Bodjanskij, Sreznevskij itd.

Peter Preiss r. l. 1810, potoval po slovanskem svetu l. 1838—42, bil profesor slovanskih jezikov in literatur na univerzi v Petrogradu, a u. že l. 1846. Spisal p. O glagoliskoj pisimennosti l. 1843.

Viktor Ivanovič Grigorovič r. 1815 v Balti gubernije Podolske, potoval l. 1843—4 v Bolgarijo, Solun, na Athos, v Benetke, Ljubljano, Beč, Prago itd., bil profesor povestnice in književnosti slovanskih jezikov v Kazanu, Odesi, u. v Elisavetgradu gubernije Chersonske 31. dec. 1876. — Pisaril je mnogo o Glagolici in Cirilici, o gori Athonski, priobčil marsikaj o Cirilu in Metodu, več spomenikov itd.

Kratkoje obozrénije slavjanskich literatur. Kazan 1841. Opyt izloženija literat. Slavjan. v glavnejšich epochach. Kazan 1842. Iziskania o slavj. apostolich v jevrop. Turčii. 1847. Statji kasajuščijasja drevněslavjan. jazyka. Kazan 1852.